

לע"נ ולאורו של
מורנו הרב אלישע
וישליצקי זצ"ל

השמיטה כפגישה עם התורה כולה

הרה"ג חיים דרוקמן

א.

1. וַיְדַבֵּר ד' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר.

ויקרא כה, א

מה עניין שמיטה אצל הר סיני? והלא כל המצות נאמרו מסיני! אלא, מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני – אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני.

2.

...שהשמיטה נאמרו כללותיה מסיני דכתיב בפרשת ואלה המשפטים (שמות כג, יא) והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך וגו', ואלו דיני השמיטה בדרך כלל, ובכאן חזר ואמר כי בהר סיני עוד נאמרו כל פרטיה שהרי כולם נזכרו בפרשה הזאת...

רמב"ן ויקרא כה, א

3.

ואינני מבין מה צריך פירוש זה, שהרי בזו הפרשה נאמרה דרך כלל ופרט, שמתחילה כלל 'ושבתה הארץ שבת לד' (ויקרא כה, ב) ואחר כך מפרט כל דיניה.

פירוש הטור הארוך, ויקרא כה, א

ב. בין אדם למקום:

1.

וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לְאַרְץ, שַׁבַּת לַד'.

ויקרא כה, ד

כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ד' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ...

שמות כ, יא

אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא...

2.

וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ, לֶךָ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמְתְּךָ וּלְשִׁכְרְךָ וּלְתוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ.

ויקרא כה, ו

3.

ולכן צוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא האדמה בשנה זו, מלבד השביתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה – לא בכוחה ובסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם.

ספר החינוך מצוה פד 1

4.

"גִּבְרִי כַח עֹשֵׂי דְבָרוֹ" (תהלים קג, כ) – במה הכתוב מדבר? בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד, לשבת אחת, לחודש אחד; שמא לשאר ימות השנה? ודין חמי חקליה ביירה, כרמיה ביירה, ויהיב ארנונה ושתיק. יש לך גיבור גדול מזה!?

ויק"ר א, א

5.

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו?! וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית, ועשת את התבואה לשלש השנים.

ויקרא כה, כ-כא

ג. בין אדם לחברו:

1.

וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ, לֶךָ וּלְעַבְדְּךָ וּלְאִמְתְּךָ וּלְשִׁכְרְךָ וּלְתוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ. וּלְבַהֲמֹתֶיךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבֹאֲתָהּ לְאָכֹל.

ויקרא כה, ו-ז

והשביעית – תשמטנה ונטשתה, ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה.

2.

וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ – לֹאכְלָהּ וְלֹא לְסַחֲרָהּ.

עבודה זרה סב.

3.

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך – והחזקת בו, גר ותושב וחי עמך. אל תקח מאתו נשך ותרביית ויראת מא-להיך, וחי אחיך עמך והחזקת בו – אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד. למה הדבר דומה? למשא שעל החמור: עודהו על החמור – אחד תופס בו ומעמידו; נפל לארץ – חמישה אין מעמידים אותו.

ויקרא כה, לה ורש"י שם

4.

השָׁמֶר לֶךָ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר – קָרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע, שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, וְרָעָה עֵינְךָ בְּאֶחִיךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ, וְקָרָא עָלֶיךָ אֵל ד' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא. נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבַבְךָ בְּתַתָּךְ לוֹ...

דברים טו, ט-י

ה. בין עם לארצו:

1.

וקראתם דרור בארץ לכל ישביה" (ויקרא כה, י) – בזמן שכל יושביה עליה.

2.

הרי הכתוב הבטיח רק על הזמן היות שביעית מן התורה. אוצרות יוסף למהר"י ענגיל

3.

...מלאי חיים הם לנו הזכרונות האצורים בזכר שאנו עושים... בשיטות המעשיות של חכמת ההלכה לכל המצוות התלויות בארץ. מצומקים נראים לנו עתה הדברים, צורה דלה יש להם מבחוץ – אבל חיים וענין רב הם מלאים בפנים... אבל אלה הגרגרים הזעירים כח-צמיחה גדול גנוז בהם, אל כל מה שהם עורגים, מכל מה שהם צומחים בעבר, ואת כל מה שהם עתידים להצמיח לעתיד להבא... וכן הם פועלים בחשאי על הנשמה המקיימת...

אורות, עמ' נז

4.

ושבתה הארץ שבת לד'... ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ, שבת לד'... וקדשתם את שנת החמשים שנה, וקראתם דרור בארץ לכל ישביה... ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשבנו...

ויקרא כה, בי

כי תשמע באחת עריך אשר ד' אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר – יצאו אנשים בני בליעל מקרבך, וידיחו את ישבי עירם לאמר, נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם.

ד. בין אדם לעצמו:

1.

ללמד נפשנו במדות המעולות, מדת הנדיבות ועין טובה, נקבע בלבבנו הבטחון הגדול בשם ברוך הוא. ספר החינוך, מצוה תע"ז

2.

ועוד יש תועלת נמצא בדבר לקנות בזה מדת הותרנות, כי אין נדיב כנותן מבלי תקוה אל הגמול. ועוד יש תועלת אחר נמצא בזה האדם, שיוסיף האדם בטחון בשם ברוך הוא; כי כל המוצא עם לבבו לתת ולהפקיר לעולם כל גדולי קרקעותיו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת, ומלומד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו – לא תחזק בו לעולם מדת הכילות הרעה ולא מיעוט הבטחון.

שם, מצוה פז

3.

משרשי המצוה – לחזק ולקבוע בלבבנו מדת הנדיבות, ולהרחיק תכלית ההרחקה מדת הכילות. ואין נדיב בעולם כמלוה מעותיו עם היותו יודע שהזמן קרב להשמיט הלואתו ולהפסידה ממנו אם אולי יארע בו אונס או שום מקרה שלא יוכל לתבוע הלואתו קודם שנת השמטה.

שם, מצוה תפ

4.

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך, למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ד' אלהיכם וישמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת.

דברים לא, יב

5.

ולמען ילמדו – כל השנה, גם כן השבת.

ראב"ע דברים לא, יב

6.

... לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה, כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה – חייבים לשמוע בכוונה גדולה יתרה... ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה, ומפי הגבורה שומעה, שהמלך – שליח הוא להשמיע דברי הא-ל.

הרמב"ם הלכות חגיגה פ"ג ה"ו